

אגדה של הגדה

הגדה לפסח עם אוסף סיפורים
שיישארו איתכם גם אחרי הסדר

בעריכת שרה ב"ק

The Aggadic Haggadah
A haggadah of Jewish folklore

מהדורה ראשונה 2025

© כל הזכויות שמורות לאגדה - בית סיפורי העם היהודי
www.agadah.org.il

עורכת ראשית: שרה ב"ק
עורכים: עמוס זרוק, ד"ר עמית עסיס
עריכה לשונית: אודי לוינגר
עיצוב ועימוד: משה קקון, הלה גדה - סטודיו פנדה

ספרי מגיד הוצאת קורן
ת"ד 4044 ירושלים 104001
טל' 02-6330530

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט
בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני או אחר כל חלק שהוא מן
החומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה
אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מבעלי הזכויות

מסת"ב 1-408-526-965-978

נדפס בישראל | 2025 Printed in Israel

תוכן עניינים

2	הקדמה
4	בשער ההגדה
8	קדש
12	ורחץ
13	כרפס
15	יחץ
17	מגיד
42	רחצה
43	מוציא מצה
45	מרוור
48	כורך
50	שולחן עורך
51	צפון
53	ברך
64	הלל
74	נרצה
82	חסל סדר פסח
84	סיפורים אל תוך הלילה

הקדמה

אז מה הסיפור של ליל הסדר? ליל הסיפורים הגדול?

נדמה שהלילה הזה שואל אותנו את אותה שאלה - "מה הסיפור שלכם?"

השאלה "מה הסיפור שלך" היא שאלת חיים של כל אחד ואחת מאיתנו, והשאלה מה הסיפור של האומה - היא שאלת חיים גדולה שמלווה אותנו מאז שיצאנו ממצרים וכנראה עד היום... אנחנו ממשיכים לספר את הסיפור ואף ממשיכים לכתוב אותו, בדמע וגם בשחוק, בתקווה ובאמונה.

דבר אחד ברור, אומה בלי סיפור - לא יכולה להתקיים. איך נולדה האומה, מה עבר עליה כשהיא הייתה רכה בשנים, ולאן היא רוצה ללכת, זה מה שאנחנו מספרים הערב, וגם - איך הסיפור של אחד ואחת מאיתנו משתבץ בתוך השרשרת הארוכה הצבעונית והמגוונת שנקראת סיפורי העם היהודי.

זה מה שאנחנו עושים באגדה - בית סיפורי העם היהודי כל השנה:

אנחנו אוספים סיפורים מחז"ל, מהזוהר, מימי הביניים, מהחסידות, מחכמי המזרח, מהציונות ועוד, ואנחנו מנגישים את הסיפורים האלה דרך אתר אינטרנט חדש, סרטונים, פודקאסטים, רשתות חברתיות, מערכת החינוך, אירועי תרבות וגם דרך ההגדה המיוחדת הזאת, ומנסים להבין איפה הם יכולים לפגוש אותנו ואנחנו אותם, כי אין כמו סיפור טוב ללכת איתו בדרך.

"העולם אומרים שסיפורי מעשיות מסגל לשנה, ואני אמרתי שיעל ידי ספורי מעשיות מעוררין בני אדם משנתם." ר' נחמן מברסלב (חיי מוהר"ן כ"ה)

ר' נחמן מציע לנו להשתמש בסיפורים לא כדרך להירדם, אלא כדרך להתעורר ולעורר, לחדד את המחשבה, ולפתוח את הלב של המבוגרים והילדים כאחד, ואני מקווה שהסיפורים ילוו ויעוררו אתכם גם אחרי ליל הסדר.

איך ההגדה שלנו בנויה?

הסיפורים מסודרים על פי סדר ההגדה וסימניה, ורובם ככולם לקוחים מתוך האתר אגדה - בית סיפורי העם היהודי. לכל סיפור הוספנו גם:

• **רגע של סיפור** | שאלות הנותנות נקודת מבט נוספת לאחד מסימני ההגדה דרך הסיפור.

• **הסיפור שלנו** | הזמנה לשיח המחבר אותנו לסיפור ההגדה ממקום אישי.

ההגדה היא בנוסח האחיד לחיילי צה"ל, וברכת המזון מופיעה בשני נוסחים.

תודה לעמוס זרוק ולד"ר עמית עסיס על עריכת הסיפורים ולשותפים הרבים לדרך ובראשם: ד"ר חכם חזי כהן - עורך חכימא, ד"ר זאב קיציס - עורך זושא, ד"ר עמית עסיס - עורך אגדה. לאודי לוינגר - על העריכה הלשונית, למשה קקון ולהלה גדה מסטודיו פנדה על העיצוב, להוצאת קורן, למרכז שזר ולמשרד למורשת.

אם תרצו, יש! זו אגדה!
חג כשר ושמח,

שרה ב"ק

מנכ"לית אגדה - בית סיפורי העם היהודי

בשער ההגדה

חג הפסח הוא זמן להתבוננות פנימית וליציאה מעבודות לחירות בכל רובדי חיינו, כפי שמובא בספרי החסידות. בסיפור שלפנינו מלמד אותנו רבי חיים בן עטר כי חירות אמיתית היא לא להיות לבד, מפני שחג החירות הוא דווקא הזמנה ליחיד להיות יחד עם משפחתו וקהילתו, וכי כלל ישראל הוא תנאי הכרחי לגאולתנו.

גאולה משפחתית

רבי חיים בן עטר, הידוע בכינויו "אור החיים הקדוש", חש את פעמי הגאולה והגיע למסקנה שכדי לזרז את בוא המשיח עליו לעלות לארץ. הוא שיתף את תלמידיו בתוכניתו להקים ישיבה בירושלים, וקיווה שרבים יצטרפו אליו.

חלק מתלמידיו התלהבו מן הרעיון, אך אחרים, בעלי משפחות, הסתייגו מן המסע הארוך והמסוכן לארץ ישראל. כמה מהם הציעו להצטרף בגפם כדי שלא לסכן את משפחתם.

אך הרב חיים בן עטר סירב: "בְּנֵעָרֵינוּ וּבְזִקְנֵינוּ יִלְךְ, בְּבָנֵינוּ וּבְבָנוֹתֵנוּ" – את הגאולה מביאה כל המשפחה יחד.

רִזְקִימָא

הסיפור שלנו

לאן אתם ממשיכים מכאן יחד כמשפחה? מהו היעד המשותף שלכם? אל תשאירו אף אחד ואחת מאחור, כל מרכיבי החיים שלכם הם חלק מהסיפור. צאו לדרך, רק הפעם יחד.

רגע של סיפור

מה מוסיפה העלייה המשפחתית למשימתו של רבי חיים בן עטר?

קריאת ההגדה, כמו היציאה משעבוד לגאולה, דורשת מאיתנו הליכה עקבית צעד אחר צעד. מוזמנים לצאת לדרך עם הסיפור הבא.

בלי קיצורי דרך

בכל מוצאי שבת היה חכם יוסף חיים ("בן איש חי") מסתגר בעליית הגג ולומד תורה. באופן מפתיע, לעיתים נשמעו שני קולות מן החדר אף שלא היה שם איש מלבדו, ובציבור נפוצו שמועות שחכם יוסף חיים זוכה למפגש עם אליהו הנביא במוצאי שבת. לעיתים היו התלמידים ממתינים לחכם יוסף למרגלות המדרגות, אך איש לא העז לעלות אל חדרו בשעה מיוחדת זו.

פעם אחת דחקו התלמידים באחד מן החבורה שהיה ידוע בצעדי המהירים, יהושע שהרבני, להתפרץ לחדרו של הרב יוסף חיים כדי לחזות באליהו הנביא. אמרו לו: רק אתה מסוגל לטפס במהירות במעלה המדרגות ולספר לנו איך נראה אליהו הנביא.

שהרבני סירב בתחילה, אך לבסוף סקרנותו גברה והוא הסכים לעשות זאת. כשהגיעה השעה התאספו התלמידים ליד המדרגות וההתרגשות הייתה גדולה. יהושע שהרבני נשם נשימה עמוקה והחל לרוץ במעלה המדרגות במהירות מסחררת. לפתע נפתחה הדלת, וחכם יוסף חיים יצא מן החדר וחסם את הפתח. את תלמידו הוא שאל: שהרבני! מה אתה עושה? והבחור השיב: באתי לפגוש את אליהו הנביא. הרב יוסף חיים השיב לו: את אליהו הנביא לא פוגשים בריצה מהירה, אלא בהליכה עקבית ועבודה קשה. צעד אחר צעד, מדרגה אחר מדרגה.

 רחמימא

• הסיפור שלנו

שתפו בהישג אישי או משפחתי שהייתם שותפים לו, הישג שהגיע לאחר עבודה קשה ועקבית, צעד אחד צעד, מדרגה אחר מדרגה.

• רגע של סיפור

מהי אותה הליכה עקבית ועבודה קשה שעליה דיבר חכם יוסף חיים?

ליל הסדר מגיע גם בשנים עצובות, ולפעמים מצב הרוח לא נענה להכנות הטקסיות שאנחנו עורכים. בערב מלחמת העולם הראשונה, כמה ימים אחרי שהתורכים גירשו את התושבים היהודים של תל אביב ויפו, ישבו החלוצים לסדר ולא הצליחו לומר את ההגדה. לאהרן דוד גורדון הייתה דרך אחרת להיכנס לשמחת החג.

החג שלא המריא

בערב הפסח של שנת 1914 נערכו העובדים בחוות כנרת לליל הסדר. החלוצה יהודית צנטר סיפרה:

הגיע חג הפסח, ליל פסח ראשון לרבים מאיתנו בארץ. א"ד גורדון שעבד איתנו בחווה קרוב לשנה הבטיח לערוך סדר מסורתית. יום קודם הוצאנו ממזוודות החברים את החולצות הכי טובות וגיהצנו אותן לקראת החג. ביום הסדר הוצאנו סדינים ומטפחות מכל הלובן הנמצא במזוודות החברות, קישיטנו מעט את האולם, כיסינו את השולחנות בסדינים לבנים, וערכנו את השולחן לפי המסורת. גם נרות הדלקנו ואף הנחנו כרית הסבה בשביל גורדון, עורך הסדר, כפי שהיו עושים בבית הורינו. אור הנרות ומראה השולחן הערוך והחגיגי השרו באולם מתיחות חגיגית ועצב.

החלו החברים להתכנס באולם. משנכנס אחד החברים וראה את החדר התעוררו בו געגועים עזים, פניו היו חיוורים, והוא התיישב בפינת האולם כשדמעות זולגות מעיניו. וכך גם אחרים שנכנסו אחריו. לעיני כל אחד עלה מראה השולחן הערוך בבית שמעבר לים, פני האם והאב ובני המשפחה המיותמים, מקומו החסר ליד השולחן, תפילותיהם וגעגועיהם השלוחים אליו ברגע זה. באולם רעדו המיתרים הנמתחים בלב כל אחד. החברים עמדו וישבו דוממים בפינותיהם.

גורדון ישב בקצה השולחן כשידו מכסה את פניו. כך ישבנו שעה ארוכה מבלי לזוז. דממה עמוקה מסביב. השעה הייתה מאוחרת. גורדון הרגיש שאין לאיש כוח לערוך את הסדר, ואמר: נאכל, חברים. ניגשנו ישר לארוחה. בשעת הארוחה השרה גורדון לאט לאט מרוח הסדר, שילב פסוקים ודברי אגדה, דיבר על ערך הפסח בכלל ועל סמל הפסח בחיינו. הוא דיבר על חיינו, סבלנו וגעגועינו. הסביר מהו הערך לסבל הזה, מהו הערך לגעגועים: סבל זה הוא ייעוד לנו, סבל זה הוא זכות, בזכותו נקנה לנו את עולמנו. אין אנו יכולים להעריך כעת את גודל מעשינו וייעודו, הוא אמר, והתחיל לזמר בשקט וכולם אחריו. וכך נכנס החג לתוקפו.

סיפרה: יהודית צנטר

סיפורי עלייה והתיישבות

הסיפור שלנו

לפעמים דווקא הקושי שלנו להתחבר להגדה ולסמליה הוא חלק מהחיבור האמיתי לסיפור של העם היהודי. איך אנחנו מגיעים לליל הסדר השנה?

רגע של סיפור

למה ויתר א.ד. גורדון על קריאת ההגדה, והאם בסופו של דבר הוא קיים את המצווה?

